

บทที่ 3

การตรวจสอบการปรับบทความผิดในกฎหมายต่างประเทศ

การดำเนินคดีอาญาทั้งในประเทศฝรั่งเศสและประเทศญี่ปุ่นต่างก็เป็นประเทศที่ใช้การดำเนินคดีอาญาในรูปแบบของการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในระบบกล่าวหา จึงมีลักษณะของความเป็นอำนาจเดียวของการสอบสวนและฟ้องร้องคดีอาญา ที่มีองค์กรอัยการเป็นผู้รับผิดชอบ และทำงานร่วมกันกับตำรวจในการสอบสวนอย่างมีดุลยสัมพันธ์ ที่มีลักษณะการบังคับบัญชาในแนวตั้ง อันเป็นระบบที่เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน ที่สมควรแก่การนำมาศึกษา และประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับการตรวจสอบการปรับบทความผิดที่เกิดขึ้นในประเทศไทย

3.1 ประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสนั้นใช้ระบบกฎหมาย Civil Law และเป็นต้นแบบของประเทศที่ดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยยึดถือหลักการดำเนินคดีโดยรัฐ ซึ่งการฟ้องคดีอาญานั้นเป็นอำนาจของรัฐแต่เพียงผู้เดียว โดยที่พนักงานอัยการจะเป็นผู้ใช้อำนาจนี้ในนามของสังคม และตำรวจฝ่ายคดีเป็นเพียงผู้ช่วยในการปฏิบัติหน้าที่เท่านั้น จึงมีความเป็นอำนาจเดียวกันของการสอบสวนและการฟ้องร้องคดี กล่าวอีกนัยคือ ในประเทศฝรั่งเศสมิได้มีการแบ่งแยกการสอบสวนออกจาก การฟ้องร้องคดี โดยทั้งการสอบสวนและฟ้องร้องจะอยู่ในความรับผิดชอบของอัยการ พนักงานอัยการจึงมีอำนาจทำการสอบสวนด้วยตนเอง หรือ มอบหมายให้ตำรวจฝ่ายคดีเป็นผู้สอบสวนแทน ภายใต้การกำกับดูแล และการกำหนดทิศทางโดยพนักงานอัยการ

องค์กรตำรวจ

ประเทศฝรั่งเศส มีองค์กรของตำรวจที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนก่อนฟ้องคดีอาญา ได้แก่ นายตำรวจฝ่ายคดี (La police judiciaire) ซึ่งตามโครงสร้างของสำนักงานตำรวจแห่งชาตินั้น อาจแบ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) ตำรวจฝ่ายปกครอง (La Police administrative) ซึ่งขึ้นตรงต่อฝ่ายปกครองทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ป้องกันมิให้เกิดความผิดเกิดขึ้นตำรวจฝ่ายปกครองอาจแบ่งได้เป็นสองประเภท คือ ตำรวจฝ่ายปกครองทั่วไป ซึ่งทำหน้าที่ป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิด

ตามกฎหมายทั่วไป และตำรวจฝ่ายปกครองพิเศษ ซึ่งจะมีหน้าที่ป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดต่อกฎหมายพิเศษเฉพาะเรื่อง

(2) ตำรวจฝ่ายคดี (La Police judiciaire) ซึ่งขึ้นตรงต่ออำนาจตุลาการและจะเข้ามาในคดีต่อเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว ซึ่งเทียบได้กับพนักงานสอบสวนของไทยโดยมีหน้าที่รับคำร้องทุกข์กล่าวโทษ ทำการสอบสวนเบื้องต้นโดยอำนาจสอบสวนจะมีอย่างกว้างขวางในการสอบสวนความผิดอุกฤษฏ์โทษ และความผิดมิชฌิมโทษซึ่งหน้า ตลอดจนมีอำนาจในการควบคุมตัว¹ อีกทั้งตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสมาตรา 62² ในการสอบสวนเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี มีอำนาจเรียกบุคคลใดมาเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับความผิด สิ่งของหรือเอกสารที่ยึดโดยบุคคลที่ถูกเรียกมีหน้าที่ต้องมาปรากฏตัวต่อเจ้าพนักงาน และเมื่อได้รับอนุญาตจากอัยการแห่งสาธารณรัฐ เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีอาจให้องค์การตามกฎหมายบังคับบุคคลผู้ไม่มาพบตามที่เรียกหรือบุคคลที่สงสัยว่าจะไม่มาตามที่เรียกให้มาปรากฏตัวได้

ตำรวจฝ่ายคดีแบ่งออกได้เป็นสองระดับ คือ เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี (Les officie de police Judiciaire) มีอำนาจในการสอบสวนเบื้องต้น รวบรวมพยานหลักฐานเมื่อได้พบการกระทำความผิด และเมื่อการสอบสวนเริ่มขึ้นก็จะมีหน้าที่ปฏิบัติตามคำสั่ง (ของพนักงานอัยการ) ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 14³ รับคำร้องทุกข์ และดำเนินการสอบถามข้อมูลเบื้องต้น ในกรณีที่พบการกระทำความผิดอาญา มีอำนาจขอการสนับสนุนจากตำรวจ⁴ ตลอดจนมีอำนาจในการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัย เป็นต้น ส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดี (Les agents de police

¹ รวบรวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส. (น. 69-74). เล่มเดิม.

² Article 62 “A judicial police officer may summon and hear any person likely to give information in respect of the offence or of the articles and documents seized. The persons he summons are obliged to appear. The judicial police officer may use the law enforcement agencies to compel the persons mentioned in article 61 to appear. With prior permission from the district prosecutor, he may also use the lawenforcement agencies to compel persons who have not responded to a summons or persons he suspects will not respond to such a summons to appear. ...”.

³ Article 14 According to the distinctions set out in the present title, the judicial police are charged with the task of discovering violations of the criminal law, of gathering evidence of such violations and of identifying their perpetrators, unless and until a judicial investigation has been initiated.

Where a judicial investigation is initiated, they carry out the duties delegated to them by the judicial investigation authorities and defer to their orders.

⁴ Article 17 They have the right to directly request the support of police for the execution of their task.

Judiciaire) ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี มีอำนาจบันทึกถ้อยคำพยาน และการกระทำความคิดที่เกิดขึ้น

องค์กรอัยการ

พนักงานอัยการในฝรั่งเศสเป็นตำแหน่งที่มีอยู่ประจำทุกศาล โดยหากว่าอัยการผู้นั้นมีหน้าที่ประจำศาลใดก็จะมีอำนาจดำเนินคดีเฉพาะศาลนั้น เมื่อคดีขึ้นสู่ศาลอื่นหรือศาลชั้นที่สูงกว่า ก็จะต้องมอบเรื่องให้แก่อัยการที่ประจำศาลนั้นๆ แทน โดยอาจแบ่งตามโครงสร้างการทำงานของอัยการได้ดังนี้

(1) อัยการประจำศาลฎีกา มีอธิบดีอัยการศาลฎีกาเป็นหัวหน้า โดยอัยการประจำศาลฎีกาจะมีประจำตามแผนกต่างๆของศาล มีอำนาจในการโต้แย้งคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ในประเด็นปัญหาข้อกฎหมายเพื่อให้ศาลฎีกาวินิจฉัย

(2) อัยการประจำศาลอุทธรณ์ มีอธิบดีอัยการศาลอุทธรณ์เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารของอัยการที่อยู่ในเขตรับผิดชอบของตนทั้งหมด โดยจะทำหน้าที่เป็นผู้กำกับดูแลการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล มีอำนาจสั่งการให้อัยการแห่งสาธารณรัฐและพนักงานอัยการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐดังกล่าว มีอำนาจยื่นคัดค้านคำวินิจฉัยของศาลภายใต้เขตอำนาจของตน ตลอดจนพิจารณาความชอบหรือสั่งลงโทษเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี เป็นต้น

(3) อัยการแห่งสาธารณรัฐ (และอัยการผู้ช่วย) ซึ่งมีอำนาจฟ้องคดีอาญาในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ ศาลมัชฌิมโทษ หรือศาลที่เกี่ยวข้องที่พนักงานอัยการผู้นั้นประจำอยู่ และยังมีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อการฟ้องคดีอาญา โดยมีฐานะเช่นเดียวกับเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 41 วรรค 4 โดยอัยการผู้ช่วยของอัยการสาธารณรัฐมีอำนาจออกคำสั่งให้เปิดการสอบสวนเบื้องต้นได้ เนื่องจากเป็นผู้มีอำนาจกำกับดูแลการสอบสวน⁵ หรือมอบหมายให้ตำรวจฝ่ายคดีเป็นผู้สอบสวนแทนภายใต้การกำกับดูแล และการกำหนดทิศทางโดยพนักงานอัยการ ตามมาตรา 38 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁶ ตลอดจนมีอำนาจสั่งให้เก็บรวบรวมข้อมูลที่เห็นว่าจะมีประโยชน์กับการอำนวยความสะดวกตามความเห็นสมควร โดยที่อธิบดีกรมอัยการจะเป็นผู้ควบคุมดูแลเหนืออัยการแห่งรัฐและนายตำรวจอีกชั้นหนึ่ง

⁵ Article 12 Judicial police operations are carried on under the direction of the district prosecutor by the officers, civil servants and agents designated by the present Title.

⁶ Article 38 Judicial police officers and agents are placed under the supervision of the prosecutor general. He may instruct them to collect any information he considers useful for the proper administration of justice.

อัยการในประเทศฝรั่งเศสนั้นมีลักษณะเฉพาะ โดยจะมีฐานะเท่าเทียมกับผู้พิพากษา สามารถทำหน้าที่สับเปลี่ยนโยกย้ายตำแหน่งกันได้ เนื่องจากเนื่องจาก คุณสมบัติของผู้ที่จะเป็น อัยการหรือผู้พิพากษาเป็นอย่างเดียวกัน อัยการสามารถได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้พิพากษาได้ และ ผู้พิพากษาก็สามารถถูกแต่งตั้งให้เป็นอัยการเช่นกัน นอกจากนี้ตามโครงสร้างอำนาจของอัยการ ฝรั่งเศสยังมีการบังคับบัญชาตามลำดับอาวุโส และในการปฏิบัติหน้าที่ยังถือว่าอัยการเป็นหนึ่ง เดียวกันแบ่งแยกไม่ได้ โดยถือว่าหากอัยการที่ประจำศาลเดียวกัน ได้ทำการแถลงหรือการกระทำ ต่างๆถือว่าได้กระทำในนามของคณะอัยการทั้งหมดประจำศาลนั้น อัยการที่ประจำศาลเดียวกันจึง สามารถว่าความแทนกันได้⁷

องค์กรศาล

องค์กรศาลตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศฝรั่งเศสที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการ สอบสวนและฟ้องร้อง คือ ผู้พิพากษาไต่สวน (Le juge d'instruction) ซึ่งเป็นผู้พิพากษาคณะหนึ่งของ ศาลชั้นต้น ที่ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลชั้นต้นมอบหมายให้เป็นผู้พิพากษาไต่สวน โดยจะมีคนเดียว หรือหลายคนก็ได้ ดังนั้น ผู้พิพากษาที่กฎหมายกำหนดให้มีอำนาจในการสอบสวน หรือ มีอำนาจ มอบหมายการสอบสวนแก่เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีซึ่งจะดำเนินการภายใต้การกำกับดูแลของตน จึงมีฐานะเป็นพนักงานสอบสวน และเป็นผู้ทำหน้าที่ตุลาการในการค้นหาความจริง โดยมีสถานะ เป็นฝ่ายตุลาการที่มีความเป็นอิสระจากอำนาจบริหาร

ผู้พิพากษาไต่สวนไม่มีอำนาจเริ่มคดีด้วยตนเอง แต่จะเข้ามาดำเนินคดีได้สองกรณี กรณี แรกคือ เมื่อมีการขอเปิดการไต่สวนคดีจากอัยการแห่งสาธารณรัฐ หรือ คำร้องขอเพิ่มเติมใน ภายหลัง และอีกกรณีคือเมื่อผู้เสียหายยื่นคำร้องพร้อมกับขอเข้าเป็นคู่ความฝ่ายแพ่ง โดยทั้งสอง กรณีนี้ผู้พิพากษาไต่สวนจะต้องได้รับมอบหมายสำนวนจากผู้พิพากษาหัวหน้าศาลชั้นต้นซึ่งตนได้ สังกัดอยู่ และจะมีอำนาจเข้าสอบสวนคดีสองประเภทคือ ความผิดฆาตกรรม โทษ และความผิดอุกฤษฏ์ โทษที่มีความยุ่งยากซับซ้อน เช่น คดีความมั่นคง ทุจริตทางการเมืองการเงิน ยาเสพติด⁸

การสอบสวนโดยผู้พิพากษาไต่สวนนั้น ผู้พิพากษาไต่สวนจะมีอำนาจในการไต่สวน บุคคลที่มีพยานหลักฐานบ่งชี้ว่าเป็นผู้กระทำความผิดหรือตกเป็นผู้ต้องสงสัย มีอำนาจออก หมายเรียก หมายให้นำตัวมา หมายจับ หรือหมายขัง ในการรวบรวมพยานหลักฐานสอบสวนหา ข้อเท็จจริง และเมื่อเห็นว่าการไต่สวนเสร็จสิ้นแล้ว ผู้พิพากษาไต่สวนจะต้องแจ้งให้คู่ความและ

⁷ “อัยการฝรั่งเศส.” บทความ อ้างถึงใน “อัยการกับการสอบสวนคดีอาญารวมบทความเกี่ยวกับการ สอบสวนคดีอาญานานาชาติ ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ.” *กรมอัยการ*. (น. 27). โดย โกเมน ภัทรภิรมย์. (ม.ป.ป.).

⁸ *รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส*. (น. 185-186). เล่มเดิม.

ทนายความทราบ โดยคู่ความและทนายความจะมีเวลา 20 วันในการร้องขอขึ้นพยานหลักฐานให้ เพื่อแสดงความบริสุทธิ์ของตน เมื่อครบกำหนดแล้วผู้พิพากษาไต่สวนมีอำนาจสั่งฟ้องคดี หรือสั่งว่า คดีไม่มีมูล ซึ่งผู้ถูกไต่สวนอาจอุทธรณ์คำสั่งฟ้องคดีดังกล่าวได้

3.1.1 การดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน

กฎหมายอาญาของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส (Code P.nal) ได้มีการแบ่งความผิด อาญาตามความร้ายแรงของความผิดออกเป็น 3 ประเภท คือ ความผิดลหุโทษ (Contraventions) ซึ่งเป็นความผิดที่มีแต่โทษปรับ ไม่มีโทษจำคุก ความผิดมัจฉิมโทษ (Délits) ซึ่งมีโทษจำคุกตั้งแต่สอง เดือนถึงสิบปี และความผิดอุกฤษฏ์โทษ (Crimes) ซึ่งมีโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไปซึ่งความร้ายแรง ของความผิดจะมีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ และในการปฏิบัติหน้าที่ของทั้งตำรวจฝ่ายปกครอง ตำรวจ ฝ่ายคดี พนักงานอัยการ และผู้พิพากษาไต่สวน ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น จะมีการแบ่งหน้าที่ในความ รับผิดชอบแต่จะปฏิบัติงานกันในลักษณะที่มีดุลสัมพันธ์ในการตรวจสอบและกำกับดูแลตรวจสอบ ทำให้เกิดความโปร่งใส โดยเฉพาะการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจและอัยการมีลักษณะความสัมพันธ์ ในแนวดิ่ง คือมีลักษณะของการบังคับบัญชาในการปฏิบัติงาน โดยความสัมพันธ์จะขึ้นอยู่กับ ประเภทของการสอบสวน ซึ่งการสอบสวนตามกฎหมายฝรั่งเศสนั้น อาจแบ่งได้เป็น 3 ประเภทคือ การสอบสวนความผิดซึ่งหน้า การสอบสวนเบื้องต้น และการสอบสวนโดยผู้พิพากษาไต่สวน โดย ขั้นตอนการสอบสวนก่อนฟ้องคดีอาญา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.1.1 การสอบสวนในความผิดซึ่งหน้า (L'enquête de flagrante)

การสอบสวนในความผิดซึ่งหน้า¹⁰ จะมีขอบเขตเฉพาะเป็นกรณีความผิด คือความผิด มัจฉิมโทษ และความผิดอุกฤษฏ์โทษ โดยเป็นกรณีที่กฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดี ในการปฏิบัติหน้าที่ และใช้มาตรการบังคับมากกว่าความผิดประเภทอื่น เนื่องจากความผิดเกิดขึ้น ในระยะเวลาใกล้เคียงกับการจับกุมตัวผู้กระทำความผิดได้ ด้วยเหตุผลในเรื่องความเร่งด่วนในการ แสวงหาพยานหลักฐานซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่หลังพบหรือได้รับแจ้งว่ามีการกระทำความผิด ซึ่งหน้า เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีจะต้องแจ้งให้อัยการแห่งสาธารณรัฐรับทราบโดยทันที พร้อม บันทึกเหตุการณ์ที่เหมาะสม มีอำนาจกระทำการตามสมควรเพื่อรักษาเบาะแสใดๆ ซึ่งอาจนำมา

⁹ แหล่งเดิม.

¹⁰ ในกรณีดังกล่าว ดร.อุทัย อาทิวะ ได้อธิบายไว้ว่าใกล้เคียงกับกฎหมายไทย กล่าวคือ ตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 53 ได้วางหลักไว้ว่า ความผิดซึ่งกำลังกระทำลง ซึ่งเพิ่งกระทำลง สดๆ ร้อนๆ ความผิดซึ่งเป็นเวลาใกล้เคียงกับเวลาที่เกิดเหตุ บุคคลต้องสงสัยถูกไล่ตามพร้อมเสียงร้องของ ประชาชน หรือพบว่าบุคคลนั้นมีวัตถุ หรือร่องรอย หรือ สิ่งบ่งชี้ที่ทำให้เห็นว่าเขาได้กระทำความผิด.

พิสูจน์ความจริงในคดี เช่น ยึดเครื่องมือที่ใช้ในการกระทำความผิด หรือสิ่งที่เกี่ยวข้องที่ปรากฏ ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 54¹¹ ในการเรียกบุคคลให้มาปรากฏตัวต่อหน้าเจ้าพนักงานนั้น เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีจะต้องมีการรายงานต่ออัยการแห่ง สาธารณะรัฐทราบพร้อมให้ความเห็นกับกรณีดังกล่าว และเมื่อเดินทางไปยังที่เกิดเหตุแล้ว เจ้าพนักงานมีอำนาจดำเนินการทั้งหลายที่เป็นประโยชน์แก่การสอบสวน ซึ่งหากอัยการแห่ง สาธารณะรัฐพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นประโยชน์ ก็จะเดินทางไปยังที่เกิดเหตุด้วยตนเอง เพื่ออำนวยความสะดวกปฏิบัติงาน

3.1.1.2 การสอบสวนเบื้องต้น (L'enquête préliminaire)

การสอบสวนเบื้องต้นมีขอบเขตครอบคลุมทุกฐานความผิด ซึ่งกระทำโดยตำรวจฝ่ายคดีเช่นเดียวกับความผิดซึ่งหน้า ซึ่งการสอบสวนอาจเริ่มต้นเมื่ออัยการได้รับแจ้งคำร้องทุกข์หรือ คำกล่าวโทษ แล้วส่งเรื่องให้ตำรวจฝ่ายคดีดำเนินการสอบสวน หรือกรณีที่ตำรวจฝ่ายคดีได้รับแจ้ง คำร้องทุกข์หรือกล่าวโทษเอง แล้วรายงานให้อัยการทราบและมีคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรให้ เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีดำเนินการต่อไป ซึ่งเป็นกรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีตั้งต้นคดีเอง แต่ ผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดีไม่มีอำนาจทำการสอบสวนเบื้องต้นได้ ตามประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญาประเทศฝรั่งเศส มาตรา 21¹² ภายใต้ข้อกำหนดที่ว่าจะต้องเป็น เจ้าพนักงาน

¹¹ Article 54 The judicial police officer who is told of a flagrant felony immediately informs the district prosecutor, goes forthwith to the scene of the crime and records any appropriate findings.

He ensures the conservation of any clues liable to disappear and of any item which may be of use for the discovery of the truth. He seizes the weapons and instruments which were used to commit the felony or which were designed or intended for its commission, as well as any item which appears to have been the product of this felony.

He presents for recognition any articles seized to any persons who appear to have been involved in the crime, if they are present.

¹² Article 21 The following persons are assistant judicial police agents:

Their task is:

to assist judicial police officers in the performance of their duties,

to report to their superiors any felony, misdemeanour or petty offence of which they have knowledge;

To establish the existence of violations of the criminal law, in accordance with the orders given by their superiors, and to collect any information aimed at identifying the perpetrators of such.

ตำรวจฝ่ายคดี และผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายคดี ในท้องที่มีเขตอำนาจ¹³ โดยหากเป็นกรณีที่เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีเริ่มทำการสอบสวนเบื้องต้นโดยใช้ดุลพินิจของตนเอง จะต้องมีการรายงานถึงความคืบหน้าของการสอบสวนทุก6เดือน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศฝรั่งเศส มาตรา 75-1¹⁴

การสอบสวนเบื้องต้นนี้มีลักษณะที่สำคัญ คือ การที่ตำรวจจะใช้มาตรการบังคับได้ต้องได้รับความ “ยินยอม” อนุญาตจากผู้มีส่วนได้เสียก่อนที่จะกระทำการใดๆ ในการสอบสวนเบื้องต้น กล่าวคือ การสอบสวนเบื้องต้นนั้นจะไม่อาจกระทำลงได้ เว้นแต่บุคคลนั้นให้ความยินยอมโดยชัดแจ้งหรือโดยพฤตินัย และเป็นการสอบสวนที่มีมาตรการบังคับน้อยกว่าการสอบสวนในความผิดซึ่งหน้า¹⁵

อัยการแห่งสาธารณรัฐ และอัยการผู้ช่วยของอัยการแห่งสาธารณรัฐมีอำนาจออกคำสั่งให้เปิดการสอบสวนเบื้องต้นได้ เนื่องจากเป็นผู้มีอำนาจกำหนดทิศทางกำกับดูแลการสอบสวน นอกจากนี้พนักงานอัยการอาจกระทำการสอบสวนด้วยตนเอง และเนื่องจากมีสถานะพิเศษของเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีอยู่แล้ว ตามหลักกฎหมายดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้นทั้งนี้การสอบสวนเบื้องต้นนั้น และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศฝรั่งเศส มาตรา 75¹⁶

¹³ Article 21-1 Judicial police agents and assistant judicial police agents are competent within the territorial limits where they perform their usual duties, as well as within those where the judicial police officer in charge of the national police service or gendarmerie unit to which they have, by name, been temporarily posted exercises his functions. Where they assist a judicial police officer, they are competent within the territorial limits where the latter exercises his functions pursuant to the provisions of article 18.

¹⁴ Article 75-1 Where he instructs the judicial police officers to proceed with a preliminary enquiry, the district prosecutor fixes the time limit within which the enquiry must be carried out. He may extend this for reasons given by the investigators.

Where the enquiry is being carried out on their own initiative, the judicial police officers give the district prosecutor an account of its progress where it has been running for more than six months.

¹⁵ รวบรวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส. (น. 94-96). เล่มเดิม.

¹⁶ Article 75 The judicial police officers and the judicial police agents under their supervision mentioned under article 20 carry out preliminary inquiries either on the instructions of the district prosecutor, or on their own initiative.

Such operations fall under the supervision of the public prosecutor.

แห่งสาธารณรัฐทราบทันทีที่เริ่มการควบคุมบุคคลผู้ถูกควบคุมตัวไม่อาจถูกควบคุมตัวไว้เกินกว่า 24 ชั่วโมงอย่างไรก็ตาม ระยะเวลาควบคุมตัวอาจขยายออกไปได้อีก เมื่อได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากอัยการแห่งสาธารณรัฐ อัยการแห่งสาธารณรัฐอาจมีคำสั่งอนุญาตดังกล่าวต่อเมื่อมีการนำตัวบุคคลผู้ถูกควบคุมตัวมาปรากฏตัวต่อหน้าก่อนภายใต้คำสั่งของอัยการแห่งสาธารณรัฐ บุคคลซึ่งจากพยานหลักฐานที่รวบรวมได้จะต้องตกอยู่ภายใต้การพิจารณาฟ้องคดีต่อไปนั้น อาจได้รับการปล่อยชั่วคราว หรือถูกส่งตัวมาที่อัยการแห่งสาธารณรัฐ ภายหลังจากระยะเวลาการควบคุมตัวสิ้นสุดลง¹⁸ กล่าวคือ ระยะเวลาที่กฎหมายให้อำนาจตำรวจในชั้นนี้ จะทำการควบคุมผู้ต้องหาได้ไม่เกิน 24 ชั่วโมง¹⁹

กรณีที่ไม่มีการนำตัวบุคคลผู้ถูกจับ ไปยังศาล และมีได้มีการไต่สวนภายใน 24 ชั่วโมง บุคคลดังกล่าวจะต้องได้รับการปล่อยตัว และการควบคุมตัวดังกล่าวถือเป็นการควบคุมตัวโดยพลการ ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 133²⁰ กล่าวคือ ผู้เกี่ยวข้องกับการควบคุมตัวโดยพลการดังกล่าวอาจมีความผิดเกี่ยวกับการใช้อำนาจโดยมิชอบต่อเสรีภาพของบุคคล นอกจากนี้ผู้พิพากษาไต่สวนอาจสั่งให้ปล่อยตัว โดยมีหรือไม่มีคำสั่งควบคุมของศาล ภายหลังจากฟังความเห็นของอัยการแห่งสาธารณรัฐ โดยมีเงื่อนไขว่าบุคคลที่อยู่ภายใต้การไต่สวนรับรองว่าจะมาปรากฏตัวในทุกขั้นตอนของกระบวนการพิจารณาโดยเร็วที่สุดทันทีที่เขามีหน้าที่ต้องทำเช่นนั้น และจะแจ้งให้ผู้พิพากษาไต่

¹⁸ แหล่งเดิม.

¹⁹ Article 77 The judicial police officer may keep at his disposal for the requirements of the enquiry any person against whom there are one or more plausible reasons to suspect that he has committed or attempted to commit an offence. He informs the district prosecutor of this when the police custody begins. The person under police custody may not be kept more than twenty-four hours.

Before the twenty-four hours have expired the district prosecutor may extend the police custody by a further period not exceeding twenty-four hours. This extension may be granted only after a prior presentation of the person to this prosecutor. However, it may exceptionally be granted by a written and reasoned decision in the absence of a prior presentation of the person. If the enquiry is followed in an area other than that of the seat of office of the district prosecutor dealing with the offence, the extension may be granted by the district prosecutor of the place where the measure is carried out.

²⁰ Article 133 “ Within twenty-four hours of his arrest, a person arrested in accordance with an arrest warrant is brought before the investigating judge or the president or the judge appointed by the latter in order to carry out the interrogation and to rule where necessary on his being remanded in pre-trial detention under the conditions provided for by article 145. Failure to comply with this results in the person's release. The provisions of article 126 are applicable. ...”.

สวนทราบถึงความเคลื่อนไหวของตน และอัยการแห่งสาธารณรัฐ อาจร้องขอไม่ว่าในเวลาใดให้ปล่อยตัวบุคคลดังกล่าว ซึ่งเมื่อมีการร้องขอ ผู้พิพากษาไต่สวนจะต้องส่งสำนวนคดีพร้อมด้วยความเห็นของตนไปยังผู้พิพากษาแห่งเสรีภาพและการคุมขัง ภายใน 5 วันนับแต่วันที่มีการร้องขอ และผู้พิพากษาแห่งเสรีภาพและการคุมขังจะต้องมีคำสั่งภายใน 3 วันทำการ หรือ โดยบุคคลผู้เป็นจำเลยเอง หรือ ทนายความก็ได้ ซึ่งอาจมีการเรียกให้มารายงานตัวตามที่กำหนดได้ โดยต้องแจ้งถิ่นที่อยู่อย่างชัดเจน และหากย้ายที่อยู่ก็ต้องแจ้งให้ทราบด้วย

นอกจากนี้ผู้ต้องขังจะมีสิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งของผู้พิพากษา และในกรณีที่มีการอุทธรณ์คำสั่งศาลและศาลเห็นสมควรให้ปล่อยตัว ศาลก็จะมีคำสั่งให้ปล่อยตัว และต้องปล่อยตัวผู้ต้องหาทันที²¹ และในการปล่อยตัวโดยมีประกันก็ได้

เมื่อสิ้นสุดการควบคุมตัว อัยการแห่งสาธารณรัฐจะเป็นผู้พิจารณาว่าควรตั้งข้อกล่าวหาหรือปล่อยตัวผู้ต้องสงสัย หรือ จะส่งคดีไปให้ผู้พิพากษาไต่สวน (juge d'instruction) ทำการไต่สวนเพิ่มเติม²² และหากมีกรณีที่ศาลต้องไต่สวน พยานหลักฐานทั้งหมดจะถูกตรวจสอบโดยผู้พิพากษาไต่สวน (juge d'instruction) ซึ่งการไต่สวนโดยผู้พิพากษาไต่สวน (juge d'instruction) จะต้องกระทำสำหรับกรณีความผิดอาญาโทษ (crimes) นอกจากนี้ อัยการแห่งสาธารณรัฐอาจขอให้ผู้พิพากษาไต่สวนทำการไต่สวนความผิดฆาตกรรม หรือความผิดลหุโทษ ที่มีความยุ่งยากซับซ้อนได้จากนั้นผู้พิพากษาไต่สวนจะวินิจฉัยว่ามีเหตุในการที่จะสั่งขังชั่วคราว (d.tention provisoire) หรือ ไม่²³

การตรวจสอบการสอบสวนของสหพันธรัฐฝรั่งเศสโดยพนักงานอัยการนั้นมีความยืดหยุ่นทำให้การรวบรวมและเตรียมข้อเท็จจริงจากการสอบปากคำ และรวบรวมพยานหลักฐานอันแสดงถึงเหตุจำเป็นในการฝากขัง ซึ่งการสอบสวนในแต่ละความผิดย่อมมีความจำเป็นในการใช้เวลาทำการสอบสวนที่แตกต่างกันออกไป โดยในบางลักษณะคดีอาจมีความซับซ้อนยุ่งยาก ต้องมีการพิจารณาพยานหลักฐานจำนวนมาก เช่น คดีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ โดยสามารถปรับให้เข้ากับความเหมาะสมกับการดำเนินคดีซึ่งคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อนแตกต่างกัน โดยผ่านการพิจารณาของพนักงานอัยการ นอกจากนี้เมื่อสิ้นสุดการควบคุมตัวแล้ว ในกรณีที่พนักงานอัยการเห็นว่าส่งคดีไปให้ผู้พิพากษาไต่สวน (juge

²¹ Pre-trial incarceration conditions. A person may be kept under observation if there is evidence against him or her. Pre-trial detention may be decided by the judge of instruction or the Chamber of Accusation. The accused can appeal this decision and request release or can use the provisional order of release.

²² แหล่งเดิม.

²³ อุทัย อาภิเวช ข “การควบคุมตัวในกฎหมายฝรั่งเศส (ตอนที่ 2).” สำนักงานอัยการสูงสุด. สืบค้น 24 ตุลาคม 2553. น. 9. จาก <http://www.humanrights.go.th/files/article10-07-2553.pdf>.

d'instruction) ทำการไต่สวนเพิ่มเติมกรณีความผิดอุกฤษฏ์โทษ(crimes) นอกจากนี้ อัยการแห่งสาธารณรัฐอาจขอให้ผู้พิพากษาไต่สวนทำการไต่สวนความผิดฆนึมโทษ หรือความผิดลหุโทษที่มีความยุ่งยากซับซ้อน พยานหลักฐานทั้งหมดจะถูกตรวจสอบโดยผู้พิพากษาไต่สวน ซึ่งผู้พิพากษาไต่สวนอาจสั่งให้ปล่อยตัว โดยมีหรือไม่มีคำสั่งควบคุมของศาล ภายหลังจากฟังความเห็นของอัยการแห่งสาธารณรัฐ โดยมีเงื่อนไขว่าบุคคลที่อยู่ภายใต้การไต่สวนรับรองว่าจะมาปรากฏตัวในทุกขั้นตอนของกระบวนการพิจารณาโดยเร็วที่สุดทันทีที่เขามีหน้าที่ต้องทำเช่นนั้น และจะแจ้งให้ผู้พิพากษาไต่สวนทราบถึงความเคลื่อนไหวของตน

3.1.2 การตรวจสอบปรับบทความผิด

การตรวจสอบการปรับบทความผิดในประเทศฝรั่งเศสนั้น จากที่ได้กล่าวมาในข้างต้นการที่สำนักงานตำรวจแห่งชาตินั้น มีการแบ่งตำรวจออกเป็น 2 ประเภท คือ ตำรวจฝ่ายปกครอง (La Police administrative) ซึ่งขึ้นตรงต่อฝ่ายปกครอง และตำรวจฝ่ายคดี (La Police judiciaire) ซึ่งขึ้นตรงต่ออำนาจตุลาการ และจะเข้ามาในคดีต่อเมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว ทำการสอบสวนเบื้องต้น โดยอำนาจสอบสวนจะมีอย่างกว้างขวางในการสอบสวนความผิดอุกฤษฏ์โทษ และความผิดฆนึมโทษซึ่งหน้า ตลอดจนมีอำนาจในการควบคุมตัว ทำให้องค์กรตำรวจของสหพันธรัฐฝรั่งเศส ซึ่งมีได้ขึ้นตรงกับฝ่ายบริหาร ส่งผลให้ผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจให้คุณหรือโทษผู้ได้บังคับบัญชาได้ จึงมิได้ง่ายต่อการตกเป็นเครื่องมือของฝ่ายการเมืองหรือถูกแทรกแซงโดยฝ่ายการเมือง จึงมิได้มีผลให้เกิดความน่าเชื่อถืออย่างยิ่ง

นอกจากนี้การที่เจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายคดีดำเนินการสอบสวนคดีภายใต้การกำกับดูแลของพนักงานอัยการตามหลักของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 12²⁴ จะเริ่มตั้งแต่เริ่มต้นคดี เช่น เมื่อมีการรับเรื่องร้องทุกข์จะต้องรายงานให้พนักงานอัยการทราบ ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 21 เมื่อการสอบสวนเริ่มขึ้นก็จะมีหน้าที่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานอัยการตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 14 หากมีการแจ้งว่ามีการกระทำความผิดซึ่งหน้าก็จะต้องแจ้งเรื่องดังกล่าวให้อัยการทราบทันที ตามมาตรา 54 และจะต้องแจ้งการควบคุมตัวดังกล่าวให้อัยการแห่งสาธารณรัฐทราบทันทีที่เริ่มการควบคุมบุคคลตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 17 หากพนักงานสอบสวนต้องการจะขอหมายเรียกก็จะต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานอัยการ ตาม มาตรา 62 อีกทั้งกฎหมายยังวางหลักให้ตำรวจฝ่ายคดีและผู้ช่วยต้องดำเนินการภายใต้การกำกับดูแลของพนักงานอัยการ และต้องรายงานความคืบหน้าของการสอบสวนทุก 6 เดือน ตามมาตรา 75 และ 75-1

²⁴ Article 12 Judicial police operations are carried on under the direction of the district prosecutor by the officers, civil servants and agents designated by the present Title.

จึงทำให้แม้การปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในชั้นเจ้าพนักงานของทั้งตำรวจฝ่ายปกครอง ตำรวจฝ่ายคดี พนักงานอัยการ และผู้พิพากษาได้ส่วน ในสหพันธ์รัฐฝรั่งเศสนั้น แม้จะมีการแบ่งหน้าที่ในความรับผิดชอบกัน แต่จะมีการปฏิบัติงานกันในลักษณะที่มีคุณสมบัติสัมพันธ์ กล่าวคือ มีลักษณะในการตรวจสอบและกำกับดูแลเพื่อตรวจสอบซึ่งกันและกันทำให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินการ โดยเฉพาะการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจและอัยการซึ่งมีลักษณะความสัมพันธ์ในแนวดิ่ง คือมีลักษณะของการบังคับบัญชาในการปฏิบัติงาน โดยความสัมพันธ์จะขึ้นอยู่กับประเภทของการสอบสวนโดยขั้นตอนในคดีอาญานั้น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศฝรั่งเศส กำหนดให้อัยการและตำรวจ เป็นเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจการสอบสวนคดีอาญาร่วมกัน และให้อำนาจการสอบสวนอยู่ภายใต้การควบคุมของพนักงานอัยการ ทั้งนี้พนักงานอัยการจึงถือว่าเป็นพนักงานสอบสวนด้วยเช่นกัน

ดังนั้น ในการปรับบทความผิดจึงอยู่ในความกำกับดูแลของพนักงานอัยการ และการที่การสอบสวนและฟ้องร้องจะอยู่ในความรับผิดชอบของอัยการ ทำให้การตรวจสอบควบคุมการแสวงหาพยานหลักฐานในเบื้องต้น ซึ่งจะเป็นข้อเท็จจริงที่จะนำมาพิจารณาเพื่อปรับบทความผิดก็ย่อมได้รับการกลั่นกรองจากและถ่วงดุล ทั้งตำรวจฝ่ายคดี ซึ่งเป็นองค์กรภายใน และอัยการซึ่งเป็นการตรวจสอบจากภายนอกองค์กร อีกทั้ง เมื่อไม่มีการแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนและการฟ้องร้องคดีออกจากกันโดยเด็ดขาด คดีอาญาเล็กน้อย คดีอาญาที่สามารถเปรียบเทียบปรับได้ หรือ คดีอาญาที่เมื่อพิจารณาแล้วควรใช้วิธีการฟื้นฟูผู้กระทำผิดมากกว่าการลงโทษจำคุก หรือการที่มีพยานหลักฐานที่ยืนยันการกระทำของผู้กระทำผิดไม่เพียงพอ ผู้ต้องหาที่จะได้รับการปล่อยตัวโดยทันที โดยไม่จำเป็นต้องรอให้พนักงานสอบสวนสอบสวนเสร็จแล้วทำสำนวนส่งพนักงานอัยการก่อน จึงจะมีคำสั่งปล่อยตัวโดยพนักงานอัยการ

3.2 ประเทศญี่ปุ่น

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศญี่ปุ่นได้มีการปรับเปลี่ยนจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ได้รับแนวคิดมาจากภาคพื้นยุโรป มาเป็นการรับเอาแนวความคิดทางด้านกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของกฎหมายเอง โกล-อเมริกามาใช้ โดยกระบวนการพิจารณาเป็นระบบกล่าวหา กล่าวคือ ศาลจะมีหน้าที่วางตัวเป็นกลางในการตัดสินคดี ส่วนผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหาจะต้องต่อสู้กันอย่างเท่าเทียมเพื่อให้ความจริงปรากฏออกมา เช่นเดียวกับในประเทศอังกฤษ ซึ่งหากผู้กล่าวหาเป็นรัฐจึงต้องมีกฎหมายเพื่อจำกัดอำนาจและคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหา และในส่วนของกระบวนการยุติธรรมในชั้นเจ้าพนักงานมีองค์กรที่เกี่ยวข้อง คือ ตำรวจ และอัยการ

องค์กรตำรวจ

ประเทศญี่ปุ่นมีการจัดตั้งตำรวจประจำจังหวัดในทุกๆจังหวัด โดยคัดเลือกจากผู้สมัครที่สอบผ่านการสอบแห่งชาติเพื่อเป็นราชการชั้นอาวุโส หรือ ผู้สอบเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งตำรวจประจำจังหวัดจะเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญาทุกประเภทที่เกิดขึ้นในจังหวัดของตน โดยมีคณะกรรมการความปลอดภัยแห่งชาติ (National Public Safety Commission) และองค์กรตำรวจแห่งชาติ (National Police Agency) ซึ่งเป็นองค์กรตำรวจระดับชาติ เป็นผู้สั่งการและควบคุม ตำรวจประจำจังหวัดอีกชั้นหนึ่ง ส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีพิเศษนั้นจะมีอำนาจสอบสวนคดีตามที่กฎหมายระบุไว้ เช่น เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานความปลอดภัยทางทะเล มีอำนาจเป็นตำรวจตามกฎหมายในการดำเนินคดีอาญาซึ่งเป็นความผิดที่เกิดขึ้นในทะเล²⁵

ตำรวจญี่ปุ่นมีบทบาทและอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนคดีอาญา โดยจะเป็นผู้มีอำนาจ ทำการสืบสวนผู้กระทำความผิดและหลักฐานเมื่อลงความเห็นว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้น²⁶ รวมทั้งเป็นผู้ช่วยเจ้าหน้าที่ของพนักงานอัยการต้องทำการสืบสวนการกระทำผิดภายใต้คำแนะนำของพนักงานอัยการ และต้องทำงานร่วมกันให้ความร่วมมือในส่วนของพนักงานอัยการ และคณะกรรมการด้านความปลอดภัยและเจ้าหน้าที่ตำรวจศาลเกี่ยวกับการสืบสวนด้านอาชญากรรม²⁷ อันมีลักษณะของความเป็นทิศทางเดียวกันของการสอบสวนและฟ้องร้องคดีอาญา แต่คดีส่วนใหญ่ในทางปฏิบัติพนักงานตำรวจจะทำการสอบสวนคดีเองจะเสร็จแล้วจึงส่งให้พนักงานอัยการ

องค์กรอัยการ

อัยการมีสภาพเป็นหน่วยงานหลักของกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นฝ่ายบริหารและมีการจัดการองค์กร โดยแบ่งเป็นระดับชั้น พนักงานอัยการจึงต้องฟังคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้บังคับบัญชาที่มีตำแหน่งสูงกว่า²⁸ กล่าวคือ

²⁵ พงศกร จันทรศัพท์, นารี ตัณฑเสถียร. (ม.ป.ป). “กระบวนการยุติธรรมทางอาญาญี่ปุ่นการสอบสวนและการฟ้องคดี.” *บทความ*. อ้างถึงใน ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการกรมอัยการ. อัยการกับการสอบสวนคดีอาญารวบบทความเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาในนานาประเทศ. น. 102-103.

²⁶ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 189.

²⁷ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 191 และ มาตรา 192.

²⁸ ศิลปะอรรถ ชูเวช, ทวีศักดิ์ วัฒนกุล. (ม.ป.ป). “กระทรวงยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่น.” *บทความ*. อ้างถึงใน ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการกรมอัยการ. อัยการกับการสอบสวนคดีอาญารวบบทความเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาในนานาประเทศ. น. 93-95.

สำนักงานอัยการสูงสุด (Supreme Public Prosecutor's Office) สำนักงานอัยการสูงสุด ตั้งอยู่ที่กรุงโตเกียว ซึ่งอาจเทียบได้กับอัยการของประเทศไทย มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุม ตรวจสอบสำนักงานอัยการทั่วประเทศมีอัยการสูงสุดเป็นผู้บังคับบัญชา อัยการสูงสุด รองอัยการสูงสุด และ อัยการเขต รับผิดชอบในการกำกับดูแลการดำเนินคดีอาญาทั่วไปและคดีเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ รวมถึงวินิจฉัยปัญหาการตีความรัฐธรรมนูญ

สำนักงานอัยการชั้นอุทธรณ์ (High Public Prosecutor's Office) สำนักงานอัยการเขต ทั่วประเทศมีทั้งหมด 8 แห่ง รับผิดชอบคดีชั้นอุทธรณ์ และคดีสำคัญ เช่น คดีกระทำผิดกฎหมายเลือกตั้งของผู้สมัครสมาชิกสภา และคดีละเมิดกฎหมายป้องกันการผูกขาด เป็นต้น

สำนักงานอัยการชั้นต้นประจำเขต (District Public Prosecutor's Office) ตั้งอยู่ในท้องที่เดียวกับศาลจังหวัด มีทั้งหมด 50 แห่ง รับผิดชอบในการสอบสวน และดำเนินคดีอาญาในเขตอำนาจของสำนักงานในศาลชั้นต้นประจำเขต และศาลครอบครัว ในสำนักงานอัยการจังหวัดใหญ่ๆ จะแบ่งความรับผิดชอบคดีตามความเชี่ยวชาญ เช่น คดีอาญาทั่วไป คดีความผิดต่อความมั่นคง และคดีประเภทอื่นๆ

สำนักงานอัยการศาลแขวง (Local Public Prosecutor's Office) มีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีอาญาในศาลแขวง ซึ่งมีอาจพิจารณาคดีเล็กน้อย (ทุนทรัพย์ไม่เกินสามแสนเยน) มีสำนักงานอยู่ 570 แห่ง ซึ่งตั้งอยู่ตามศาลแขวงทั่วประเทศ

ภารกิจของพนักงานอัยการของประเทศญี่ปุ่น มีภารกิจหลัก 5 ประการคือ²⁹

(1) การสืบสวนสอบสวนการกระทำผิดคดีอาญา สอบปากคำผู้ต้องหา สอบปากคำพยาน และพิจารณาพยานเอกสาร และวัตถุพยานที่รวบรวมมาโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ

(2) สืบสวนสอบสวนและดำเนินคดีเกี่ยวกับคดีอาญาที่เอกชนได้ร้องทุกข์ หรือกล่าวโทษต่อพนักงานอัยการ หรือที่อัยการได้ทราบมาไม่ว่าทางใด

(3) ฟ้องคดีอาญาต่อศาล

(4) ดูแลและบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษา

(5) กระทำการอื่นๆ ในฐานะผู้แทนหรือผู้รักษาผลประโยชน์ของรัฐ

นอกจากนี้พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีอาญา ตรวจสอบการใช้กฎหมายของศาล และกำกับดูแลการบังคับคดีในคดีอื่นๆ ที่เกี่ยวพันกับหน้าที่ของพนักงานอัยการเมื่อเห็นว่าเป็นพนักงานอัยการอาจขอคุณสำนวนหรือเสนอความเห็นต่อศาล ตลอดจนมีดุลพินิจในการชะลอ

²⁹ ทวีศักดิ์ ฌ ตะกั่วฟุ้ง. “งานอัยการของญี่ปุ่น.” *บทความ*. อ้างถึงใน ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กรมอัยการ. อัยการกับการสอบสวนคดีอาญารวบบทความเกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญานานาชาติ. น. 86-87.

การฟ้องได้จนถึงความผิดที่มีโทษประหารชีวิต พิจารณาวินิจฉัยสั่งคดีควรฟ้องผู้ต้องหาหรือไม่ฟ้อง คดีควบคุมตรวจสอบการบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลญี่ปุ่นให้อำนาจพนักงานอัยการมาก เพราะมีระบบตรวจสอบที่พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติในฐานะที่เป็น ตัวแทนของสาธารณะพนักงานอัยการต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลางและเป็นธรรมเพื่อรักษา ความสงบเรียบร้อยของสังคมและคุ้มครองสิทธิของประชาชนสถานะความเป็นกลางของพนักงาน อัยการได้มีการรับรองโดยกฎหมาย³⁰

3.2.1 การดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงาน

การสืบสวนจะเริ่มต้นเมื่อเจ้าหน้าที่สืบสวน “เชื่อว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นอาชญากรรม และมีการทำความผิด” การสืบสวนจึงมีมูลฐานที่เกิดจาก “ความสงสัยที่เกิดขึ้น” ของตัวเจ้าหน้าที่ที่ ทำการสืบสวน โดยจะทำการ “เพื่อหาความจริงตามหลักฐานจากอาชญากรรม” โดยการรวบรวม พยานหลักฐานเพื่อคลายข้อสงสัยนี้จะพัฒนามาเป็นความเชื่อ³¹ เช่น การที่พนักงานอัยการได้ รับทราบข่าวอาชญากรรมจากหนังสือพิมพ์หรือสื่อต่างๆ ก็สามารถเริ่มต้นทำการสอบสวนได้ (อัน เป็นกรณีที่อัยการได้ทราบมาไม่ว่าทางใด)

นอกจากนี้การเริ่มมีผลบังคับของการสืบสวนอาจจะกระทำการผ่านการร้องทุกข์ หรือการ กล่าวโทษ โดยผู้เสียหายจากการก่ออาชญากรรมสามารถทำการร้องทุกข์ได้ อันเป็นการแจ้งให้ ทราบที่ได้รับโดยผู้เสียหายหรือบุคคลที่ถูกระบุต่อการสืบสวน เกี่ยวกับข้อเท็จจริงของการกระทำ ผิด ซึ่งการทำการสอบสวนจะต้องพิจารณาเนื้อหาเกี่ยวข้องของการร้องทุกข์ที่ประกอบการพิจารณา ส่วนการกล่าวหา นั้น มักจะเป็นเพียงการเริ่มมีผลบังคับในการสืบสวน ในอันจะนำไปสู่การฟ้องร้อง การกล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจจึงมีความจำเป็นสำหรับการดำเนินคดี เพราะเป็นการแจ้งให้ ทราบถึงเหตุที่เชื่อว่าอาชญากรรมเป็นการกระทำความผิดสามารถกล่าวหาได้

ทั้งนี้การสอบสวนนั้นมีนัยสำคัญสำหรับการฟ้องร้อง หากว่าพยานหลักฐานมีการ ชั่งน้ำหนักอย่างไม่สมเหตุสมผลก่อนการฟ้องร้อง ก็จะทำให้ไม่สามารถพิจารณาในการปรับ บทกฎหมายทางสารบัญญัติ และไม่มีความเป็นไปได้ที่จะรู้อย่างแน่นอน อย่างไรก็ตามการสืบสวน ไม่ควรมีการดำเนินการต่อไป หากปรากฏอย่างชัดเจนว่าขาดสิ่งที่เป็นเงื่อนไขสำหรับการฟ้องร้อง

³⁰ กรม ศรีบาล. (ม.ป.ป.). “การสอบสวนของอัยการญี่ปุ่น.” *บทความ*. สืบค้น 1 มีนาคม พ.ศ. 2556, จาก <http://www.gotoknow.org/posts/275379>

³¹ *The Japanese Law of Criminal Procedure*. Trans.B.J. Georgr,Sout Hack:Fred B.Rothman. (p. 322). By Dando Shigemitsu, (1965).

เช่น บุคคลเดียวที่มีอำนาจต่อการร้องทุกข์ที่สามารถลงโทษทางอาญาได้เพียงการเพิกถอนการร้องทุกข์ของเขา และเมื่อการสอบสวนเสร็จสิ้น ความคืบหน้าและการสรุปการสืบสวน³²

ในประเทศญี่ปุ่นตำรวจและพนักงานอัยการมีอำนาจสอบสวนในเบื้องต้น แต่พนักงานอัยการยังมีอำนาจสอบสวนและควบคุมการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจเนื่องจากสถานะของเจ้าหน้าที่ตำรวจถูกแทรกแซงโดยการเมือง อำนาจสอบสวนของพนักงานอัยการมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายว่าด้วยสำนักงานอัยการ แต่กฎหมายไม่ได้บังคับให้พนักงานอัยการต้องทำการสอบสวนทุกคดี เว้นแต่จำเป็นพนักงานอัยการต้องสอบสวนคดีด้วยตนเอง หากอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าพยานหลักฐานในเบื้องต้นไม่น่าเชื่อว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด หรือเห็นว่าไม่มีความจำเป็นจะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหา ก็จะต้องส่งปล่อยตัวทันที แต่ถ้าอัยการเห็นว่าน่าเชื่อว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดหรือเห็นว่ามี ความจำเป็นจะต้องควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ ก็จะยื่นคำร้องต่อศาลภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ได้รับตัวผู้ต้องหามาจากเจ้าพนักงานตำรวจ เพื่อขอให้ศาลสั่งขังผู้ต้องหาไว้ ซึ่งการขอให้ศาลขังดังกล่าวนี้ หากแต่

การสอบสวนของพนักงานอัยการญี่ปุ่นส่วนใหญ่จะเริ่มต้นโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาจนเสร็จ แล้วส่งสำนวนคดีนั้นมาให้พนักงานอัยการ แต่หากเป็นคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อน หรือ คดีอุกฉกรรจ์ อัยการจึงมักจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการสอบสวนตั้งแต่ต้น เช่นอาจเรียกให้ตำรวจส่งสำนวนเป็นระยะๆ หรือ อาจให้ส่งพยานบุคคลมาเพื่อซักถามได้³³

ดังนั้น ตามปกติตำรวจจะเป็นผู้จับกุมและสอบสวนผู้กระทำผิดในเบื้องต้นเพื่อแสวงหาพยานหลักฐาน และเมื่อตำรวจดำเนินการสอบสวนคดีอาญาจนเสร็จสิ้นแล้ว ก็จะส่งสำนวนพร้อมพยานหลักฐานไปยังพนักงานอัยการ เมื่อพนักงานอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด พนักงานอัยการอาจจะดำเนินการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติม หรือ มีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องภายในระยะเวลาอันสมควรต่อไป

พนักงานอัยการและตำรวจต่างมีอำนาจจับกุมและควบคุมผู้ต้องหาโดยขอหมายจับจากศาล ซึ่งสามารถควบคุมตัวได้ 48 ชั่วโมง แต่ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้จับกุม เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องส่งสำนวนไปให้พนักงานอัยการภายใน 48 ชั่วโมงหลังจากนั้นพนักงานอัยการต้องพิจารณาดำเนินการฝากขังภายใน 24 ชั่วโมงหลังจากนั้นหากจำเป็นที่จะต้องควบคุมตัวอีกต้องขอฝากขังได้ 10 วัน และขยายเวลาได้อีก 10 วันรวมเป็นเวลาที่สามารถควบคุมตัวได้ทั้งหมด 22 วัน

³² Ibid.

³³ ทวีศักดิ์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (น. 89). เล่มเดิม.

ดังนั้นหากเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้จับกุม ผู้ต้องหาจะถูกควบคุมตัวในชั้นต้น 3 วัน มากกว่าการถูกจับกุมโดยพนักงานอัยการ โดยหลังจากที่ตำรวจได้จับกุมตัวผู้ต้องหา ต้องรีบส่งให้พนักงานอัยการ โดยเร็วแล้ว พนักงานอัยการมีหน้าที่จะต้องแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบถึงข้อหา และสิทธิในการมีทนายความ ซึ่งในระหว่างที่มีอัยการควบคุมตัวอยู่นั้น อัยการจะต้องวินิจฉัยว่าให้ศาลตั้งควบคุมผู้ต้องหาระหว่างการสอบสวน สั่งฟ้อง หรือสั่งปล่อยตัวผู้ต้องหากรณีสั่งไม่ฟ้องและในกรณีที่อัยการขอให้ศาลตั้งควบคุมตัวผู้ต้องหาเพื่อทำการวินิจฉัยต่อไปว่าจะฟ้องหรือไม่ โดยเสนอคำร้องพร้อมสำนวนการสอบสวนต่อศาล โดยผู้พิพากษาจะไต่สวนคำสั่งของอัยการให้ควบคุมตัวผู้ต้องหาให้เป็นไปตามเงื่อนไข³⁴

แม้ตำรวจหรือพนักงานอัยการจะมีอำนาจทำการสอบสวนคดีอาญาอย่างกว้างขวางด้วยตนเองและมีอำนาจที่จะใช้วิธีการบังคับโดยการจับกุมผู้กระทำความผิด แต่โดยหลักแล้วการสอบสวนคดีอาญาในประเทศญี่ปุ่นจะต้องกระทำภายใต้ความสมัครใจ โดยตำรวจหรือพนักงานอัยการจะต้องทำการสอบสวนคดีอาญาเพื่อทราบข้อเท็จจริงด้วยตนเองก่อนจะใช้วิธีบังคับโดยการจับกุมผู้กระทำความผิด และการจับกุมผู้กระทำความผิดจะใช้เมื่ออยู่ภายใต้พฤติการณ์พิเศษเท่านั้น แม้ว่าโดยพฤติการณ์เจ้าหน้าที่อาจจับกุมผู้กระทำความผิดแล้วนำมาควบคุมตัวไว้ก็ตาม แต่เจ้าหน้าที่ในองค์กรยุติธรรมต่างๆ มักจะไม่ใช้วิธีการบังคับตราบใดที่การสอบสวนคดีอาญาสามารถกระทำได้โดยไม่ต้องจับและควบคุมตัวผู้กระทำความผิด และแม้ว่าพนักงานสอบสวนจะได้รับหมายจับผู้ต้องหาแล้วพนักงานสอบสวนก็อาจใช้ดุลพินิจในการจับหรือไม่จับผู้ต้องหาก็ได้ ซึ่งก่อนจะทำการจับกุมพนักงานสอบสวนจะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบของกฎหมายและพฤติการณ์แวดล้อมในคดี โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ลักษณะความผิด รวมถึงปัจจัยอื่นๆ ประกอบการใช้ดุลพินิจ³⁵

หากเป็นกรณีฉุกเฉินที่ไม่อาจขอลาหมายจับจากศาลได้ ให้พนักงานอัยการ ผู้ช่วยพนักงานอัยการ หรือตำรวจ สามารถจับกุมและควบคุมตัวผู้กระทำความผิดไว้ก่อน และต้องแจ้งเหตุผลแห่งการจับเป็นหนังสือและดำเนินการขอลาหมายจับต่อศาลโดยเร็ว ถ้าศาลไม่อนุมัติในการออกหมาย ให้พนักงานอัยการหรือตำรวจปล่อยตัวผู้กระทำความผิดในทันที

โดยที่การออกหมายจับนั้นศาลจะพิจารณาว่า

1. มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริงดังข้อกล่าวหา
2. ผู้ต้องหาไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง
3. อาจเข้าไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือ
4. มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี

³⁴ คณะนิติศาสตร์ ปรีดี พนมยงค์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. (2552). อำนาจรัฐในการควบคุมตัวบุคคลตามกฎหมายลักษณะพิเศษ. (รายงานผลการวิจัย) สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.

³⁵ พงศกร จันทรสัทพ์, นารี ตัณฑเสถียร. (น. 105-106). เล่มเดิม.

เมื่อถูกจับกุม ผู้ต้องหาคดีอาญาจะไม่มีสิทธิขอประกันตัว แต่กระบวนการยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่นจะมีกลไกในการกลั่นกรองผู้ต้องหาในคดีอาญา ซึ่งถูกจับและสอบสวนแล้วมิให้ถูกคุมขังโดยไม่ผ่านกระบวนการพิจารณาและวินิจฉัยของศาล โดยเฉพาะการควบคุมผู้ต้องหาเกินกว่าอำนาจควบคุมของพนักงานสอบสวนและอัยการ โดยผู้ต้องหาที่มีสิทธิ์ที่จะขอให้ปล่อยชั่วคราวเมื่ออัยการได้ฟ้องคดีแล้ว³⁶

การสั่งคดีของพนักงานอัยการ

ในประเทศญี่ปุ่นเอกสิทธิ์ในการฟ้องร้องเป็นอำนาจของอัยการ กล่าวคือ พนักงานอัยการเป็นผู้รับผิดชอบในการใช้อำนาจฟ้องคดีและดำเนินการยื่นฟ้องแต่เพียงผู้เดียว ไม่มีระบบการฟ้องคดีโดยราษฎรเป็นโจทก์ ในระบบของญี่ปุ่น การสั่งคดีของพนักงานอัยการจะเป็นไปตามหลักการฟ้องคดีโดยดุลพินิจ

การสั่งคดีนั้นพนักงานอัยการคำนึงถึงสาธารณะประโยชน์ และไม่ถูกครอบงำโดยความมุ่งมั่นในการแก้แค้นเมื่อผู้เสียหายอาจจะได้รับเมื่อถูกฟ้องร้อง พนักงานอัยการจะทำการพิจารณาอย่างรอบคอบ ไม่ว่ามีการฟ้องร้องหรือไม่ก็ตาม บนพื้นฐานของการพิจารณาทั่วไป เช่น อิทธิพลของอาชญากรรมในสังคม ความรู้สึกของฝ่ายที่เสียหายและสถานการณ์ของผู้กระทำความผิด เนื่องจากแนวคิดของการพิจารณาอย่างรอบคอบในการฟ้องร้อง

หากอัยการมีคำวินิจฉัยแล้วเห็นว่าคดีมีมูลก็จะทำการสั่งฟ้องคดี ก็จะมีการพิจารณาตามแบบพิธี (Formal Trial) หรือ การพิจารณาแบบรวบรัด (Summary Procedure) ซึ่งเป็นคดีที่พนักงานอัยการร้องขอให้ศาลพิพากษาสั่งปรับไม่เกิน 200,000 เยน แต่หากวินิจฉัยแล้วเห็นว่าควรมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีอาจมีเหตุจาก พยานหลักฐานไม่เพียงพอในการฟ้องร้องคดีที่จะพิสูจน์ถึงความผิดของจำเลย หรือ อัยการยังสามารถใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวางในการชะลอการฟ้องคดีอาญา ถึงแม้ว่าจะมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด แต่เมื่อพิจารณาถึงเหตุแวดล้อม ได้แก่ อายุ สิ่งแวดล้อม เงื่อนไขของการกระทำความผิด หรือความร้ายแรงของความผิด ถ้าเห็นว่าไม่จำเป็นต้องฟ้องร้องคดี อัยการอาจชะลอการฟ้องได้

เมื่อมีการดำเนินการฟ้องร้อง หรือ ไม่มีการฟ้องร้อง หรือ ตัดการโอนการฟ้องร้องไปยังอำนาจในการตัดสินอื่นๆ ที่จัดทำขึ้นในคดีที่เริ่มต้น โดยการร้องทุกข์ ข้อกล่าวหาหรือคำร้องจะต้องมีการแจ้งให้ไปยังผลนั้นให้ฝ่ายที่กล่าวหาหรือเรียกร้อง (ผู้เสียหาย หรือ ผู้ยื่นคำร้องเรียนต่ออัยการหรือตำรวจ) ได้รับในทันที และจะต้องแจ้งให้ผู้ต้องสงสัยทราบในทันทีเช่นกัน

³⁶ อำนาจรัฐในการควบคุมตัวบุคคลตามกฎหมายลักษณะพิเศษ (น. 118). เล่มเดิม.

เนื่องจากผู้เสียหาย หรือ ผู้ยื่นคำร้องเรียนอาจส่งเรื่องให้ “หน่วยงานไต่สวนการฟ้องคดี” (Inquest of Prosecution) ซึ่งเป็นหน่วยงานอิสระมีคณะกรรมการซึ่งเป็นวิญญูชนจำนวน 11 คน ที่เลือกมาจากประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้ง ทำการตรวจสอบการไม่ฟ้องสั่งคดีของพนักงานอัยการ โดยหน่วยงานไต่สวนการฟ้องคดีจะดำเนินการสอบสวนได้เอง และจะไต่สวนว่าการที่อัยการมีดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องมีความเหมาะสมแล้วหรือไม่ หากเห็นว่าไม่เหมาะสมจะทำการส่งเรื่องให้พนักงานอัยการทบทวนอีกครั้ง แต่ทั้งนี้คำวินิจฉัยของหน่วยงานไต่สวนการฟ้องคดีไม่มีผลผูกพันพนักงานอัยการให้ต้องยื่นฟ้องแต่ประการใด หากพนักงานอัยการได้พิจารณาคำวินิจฉัยแล้วยังคงไม่เห็นควรสั่งไม่ฟ้องก็สามารถกระทำได้³⁷

นอกจากนี้ในความคิดบางประเภท เช่น ความคิดเกี่ยวกับการใช้อำนาจหน้าที่ทางราชการโดยไม่ชอบ หรือ ความคิดเกี่ยวกับการล้มล้างรัฐธรรมนูญ เป็นต้น การดำเนินคดีตามความผิดในการฟ้องร้อง ถ้าบุคคลที่มีการร้องทุกข์หรือกล่าวหาภายใต้ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 193 ไม่เป็นที่พอใจต่อการตัดสินใจของพนักงานอัยการที่ไม่ยื่นฟ้อง เขาอาจจะยื่นคำร้องไปยังศาลแขวง ในเขตอำนาจของการพิจารณาที่เป็นสำนักงานอัยการซึ่งพนักงานอัยการจะถูกแต่งตั้งโดยยื่นคำร้องต้องการทำการฟ้องร้องต่อไป การยื่นคำร้องอาจจะมีการเพิกถอนตอนไหนก็ได้ ก่อนการตัดสินใจ แต่บุคคลที่เพิกถอนการยื่นคำร้องของพนักงานอัยการต้องสูญเสียอำนาจในการยื่นคำร้องในครั้งต่อไป

การยื่นคำร้องกระทำเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังพนักงานอัยการ ที่พิจารณาว่าจะไม่ทำการฟ้องร้อง ภายใน 7 วันนับจากวันที่แจ้งให้ทราบในการพิจารณาว่าจะไม่ฟ้องร้องที่ผู้ยื่นคำร้องได้รับ ถ้าพนักงานอัยการพิจารณาคำร้องว่ามีเหตุผล ก็จะต้องทำการยื่นฟ้อง ถ้าเขายื่นฟ้อง การยื่นคำร้องจะประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และ ถ้าพนักงานอัยการยังคงมีดุลพินิจว่าจะไม่ทำการยื่นฟ้อง พนักงานอัยการต้องส่งคำร้องไปยังศาลในทันทีซึ่งจะมีผลได้ 2 กรณี

(ก) หากศาลเห็นว่าการยื่นคำร้องควรมีการยกเลิก โดยเห็นว่าการปฏิเสธการฟ้องคดีมีความเหมาะสม แต่หากเกิดความสงสัยเกี่ยวกับการดำเนินคดีในบริบทของบทบัญญัติที่ครอบคลุมอาจยกเลิกการฟ้องร้องชั่วคราว และการมีอยู่ของหลักฐานในการสนับสนุนการดำเนินการไต่สวนการตัดสินใจสำหรับคำร้องอาจจะมีการพิจารณาอย่างเหมาะสมต่อการวินิจฉัย ทั้งนี้ เนื่องจากการตัดสินใจเพียงคำร้องเองที่ไม่ใช่การตัดสินใจในส่วนของคุณ ทำให้ไม่เกิดผลผูกพัน แม้ว่าศาลจะตัดสินใจในการยกเลิกคำร้อง จึงมีความเป็นไปได้ทางกฎหมายต่อการยื่นฟ้อง ถ้าผลของการสืบสวนใหม่มีการบ่งชี้ อย่่างไรก็ตาม ถ้าการตัดสินใจใดเอากการไม่ยื่นฟ้องที่มีความเหมาะสมต่อการผูกพันในท้ายที่สุด ไม่มีคำร้องต่อคดีสำหรับการไต่สวน ไม่ว่าโดยผู้ยื่นคำร้องหรือคนอื่นๆ

³⁷ พงศกร จันทรศัพท์, นารี ดันหาเสถียร (น. 108-109). เล่มเดิม.

(ข) หากศาลเห็นว่าการยื่นคำร้องมีเหตุผลที่ดี ศาลจะมีการตัดสินต่อในศาลแขวง ศาลซึ่งตัดสินคำร้องจึงไม่จำเป็นต้องมีการไต่สวนคดี จากนั้นศาลจะมีคำสั่งแต่งตั้งทนายความโดยมีอำนาจอย่างเดียวกันกับพนักงานอัยการ การตัดสินนั้นจะมีผลเช่นเดียวกันกับการยื่นฟ้อง³⁸

3.2.2 การตรวจสอบการปรับบทความผิด

เนื่องจากการสอบสวนในประเทศญี่ปุ่นในทางปฏิบัติมักจะเริ่มต้นคดีโดยตำรวจ และทำการสอบสวนจนเสร็จสิ้นก่อนจะส่งสำนวนให้แก่พนักงานอัยการ แม้ว่าพนักงานอัยการจะมีอำนาจในการเริ่มต้นคดีด้วยเช่นกันก็ตาม³⁹ ทำให้การแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงในคดีจึงมักเป็นหน้าที่ของตำรวจ แต่อำนาจในการปรับบทความผิดมิได้เป็นอำนาจของตำรวจแต่อย่างใด เนื่องจากการทำสำนวนการสอบสวนของตำรวจญี่ปุ่นจะไม่มีการเสนอความเห็นในการจะสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องในความคิดเห็นใด ดังเช่นการสอบสวนในประเทศไทย เพราะไม่มีกฎหมายกำหนดให้ตำรวจญี่ปุ่นกระทำเช่นนั้น แต่การสอบสวนของตำรวจญี่ปุ่นจะเป็นไปในลักษณะของ “การรวบรวมพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงดิบ” (collect evidence in crude form) ส่วนอำนาจในการนำข้อเท็จจริงนั้นมาปรับกับข้อกฎหมายเป็นอำนาจของพนักงานอัยการ (refine and reinforce it from a legal standpoint)⁴⁰ กล่าวคือ ในประเทศญี่ปุ่นมีรูปแบบการสอบสวนที่ตำรวจ จะมีหน้าที่ในการแสดงให้เห็นถึงข้อเท็จจริงสำคัญที่เกิดขึ้นในคดี แต่อัยการจะทำหน้าที่เน้นหนักไปในทางของการปรับเข้ากับองค์ประกอบทางกฎหมายจนกระทั่งการฟ้องคดี ซึ่งหลักการปฏิบัติดังกล่าว ทำให้ในทางปฏิบัติการสอบสวนของประเทศญี่ปุ่นมักเริ่มโดยตำรวจ เพื่อหาข้อเท็จจริงดิบที่สำคัญในคดี ส่วนอัยการมักจะมิบทบาทเสริม ในการปรับข้อเท็จจริงเข้ากับข้อกฎหมาย และควบคุมการสอบสวน⁴¹ ดังนั้น อำนาจในการปรับบทความผิดจึงเป็นของพนักงานอัยการ โดยมีการตรวจสอบคือ

การตรวจสอบการปรับบทความผิดโดยตำรวจ

จากการที่ตำรวจเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่แสวงหาพยานหลักฐานเพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงในคดี จึงทำให้เกิดการถ่วงดุลกันในทางอำนาจระหว่างตำรวจกับอัยการในการปรับข้อกฎหมาย และหากเป็นกรณีคดีที่มีข้อยุ่งยากซับซ้อนหรือคดีอุกฉกรรจ์ เมื่อองค์กรทั้งสองมีการทำงานร่วมกันสอบสวน การตรวจสอบควบคุมการแสวงหาพยานหลักฐานในเบื้องต้นซึ่งจะเป็นข้อเท็จจริงที่จะ

³⁸ The Japanese Law of Criminal Procedure. pp. 341-346.

³⁹ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 191.

⁴⁰ กระทรวงยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่น (น. 89). เล่มเดิม.

⁴¹ The Japanese Law of Criminal Procedure. pp. 304-305.

นำมาพิจารณาเพื่อตั้งข้อหา ก็ย่อมได้รับการกลั่นกรองที่ดีกว่าการให้อำนาจการตั้งข้อหาในเบื้องต้นไว้กับองค์กรใดองค์กรหนึ่งเท่านั้น การปฏิบัติงานกันในลักษณะที่มีดุลสัมพันธ์ กล่าวคือ มีลักษณะในการตรวจสอบและกำกับดูแลเพื่อตรวจสอบซึ่งกันและกันทำให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินการ โดยเฉพาะการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจและอัยการ

ในกรณีที่มีการจับกุมผู้ต้องหาตำรวจจะเป็นผู้นำตัวส่งพนักงานอัยการพร้อมทั้งพยานหลักฐานที่รวบรวมได้ไว้ในเบื้องต้นภายใน 48 ชั่วโมง โดยหากพนักงานอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าพยานหลักฐานในเบื้องต้นไม่น่าเชื่อว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด ซึ่งจะเป็นการทำให้พนักงานอัยการผู้ปรับบทความผิด ได้รับทราบถึงข้อเท็จจริงอันเป็นข้อมูลเกี่ยวกับพยานหลักฐานเบื้องต้นในการทำการสอบสวน และมีอำนาจควบคุมหรือกระทั่งดำเนินการสอบสวนคดีอาญาด้วยตนเอง ก็ย่อมจะเป็นการดีต่อการกำหนดครุปกติในการปรับบทความผิด อันจะเป็นการกำหนดยุทธศาสตร์ในการสอบสวนต่อไป

การตรวจสอบการปรับบทความผิดโดยศาล

การขอออกหมายจับหรือการขอออกหมายขังจากศาล ศาลจะทำหน้าที่ตรวจสอบในเบื้องต้นถึงเหตุอันควรเชื่อได้ว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริงดังข้อกล่าวหา อย่างไรก็ตามในประเทศญี่ปุ่นศาลไม่มีบทบาทในการไต่สวนมูลฟ้อง⁴² ศาลจึงไม่ได้มีบทบาทในการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจในการสั่งคดีของพนักงานอัยการแต่อย่างใด

การตรวจสอบการปรับบทความผิดโดยพนักงานอัยการ

ในประเทศญี่ปุ่นพนักงานอัยการจะเป็นผู้ปรับบทความผิดทั้งในชั้นสอบสวน และในชั้นสั่งคดี โดยไม่ว่าจะเป็นการที่มีการสอบสวนโดยตำรวจหรือพนักงานอัยการ อำนาจในการนำข้อเท็จจริงนั้นมาปรับกับข้อกฎหมายก็ยังคงเป็นอำนาจของพนักงานอัยการ อีกทั้งหากมีการจับกุมผู้ต้องสงสัยก็ต้องผู้นำตัวส่งพนักงานอัยการพร้อมทั้งพยานหลักฐานที่รวบรวมได้ไว้ในเบื้องต้นภายใน 48 ชั่วโมง ซึ่งเป็นการส่งสำนวนการสอบสวนให้แก่พนักงานอัยการแล้ว และหากพนักงานอัยการเห็นว่าพยานหลักฐานไม่เพียงพอก็ต้องปล่อยตัวผู้ต้องสงสัยผู้นั้นไป มีอำนาจให้คำแนะนำในการพิจารณาคดีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเกี่ยวกับการตรวจสอบของพวกเขา อย่างเช่น คำแนะนำจะได้รับโดยการตั้งคำถามมาตรฐานทั่วไปที่เป็นธรรม การตรวจสอบและเรื่องอื่นๆ ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติตามการฟ้องร้องตลอดจนมีอำนาจสั่งการเพื่อให้ตำรวจให้ความร่วมมือในการสอบสวน⁴³ จึงกล่าวได้ว่า ในชั้นสอบสวนของญี่ปุ่นมีลักษณะของความเป็นอำนาจเดียวกันของการสอบสวนและการฟ้องร้อง มีการตรวจสอบถ่วงดุลกันของเจ้าหน้าที่ตำรวจและพนักงานอัยการ

⁴² จาก งานอัยการของญี่ปุ่น. (น. 102). โดย ทวีศักดิ์ ฌ ตะกั่วทุ่ง, (ม.ป.พ).

⁴³ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 193(1) และมาตรา 193(2).

ในชั้นการสังคดีของพนักงานอัยการนั้น กฎหมายญี่ปุ่นวางหลักให้พนักงานอัยการต้องพิจารณาถึง พยานหลักฐาน ว่าเพียงพอหรือไม่ในการพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหา ซึ่งนอกจากจะพิจารณาพยานหลักฐานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในคดีแล้ว พนักงานอัยการยังต้องพิจารณาถึงพยานหลักฐานที่เป็นปัจจัยเกี่ยวกับตัวผู้ถูกกล่าวหาว่าประกอบกรพิจารณาด้วย เช่น บุคลิก ลักษณะนิสัย อายุ สภาพแวดล้อม ความร้ายแรงของข้อหา และเงื่อนไขภายหลังการกระทำความผิด เป็นต้น และนอกจากพยานหลักฐานแล้วพนักงานอัยการยังต้องพิจารณาในเรื่องของประโยชน์สาธารณะในการใช้ดุลพินิจในการสังคดี

การสังคดีของพนักงานอัยการเป็นระบบการฟ้องคดีโดยดุลพินิจ ซึ่งพนักงานอัยการญี่ปุ่นอาจใช้ดุลพินิจในการสังคดีได้ดังนี้

(1) สั่งฟ้องคดี

(2) สั่งไม่ฟ้องคดี ซึ่งอาจเกิดจากการที่พนักงานอัยการเห็นว่า พยานหลักฐานไม่เพียงพอ หรือ เห็นว่าควรชะลอการฟ้องแม้จะเห็นว่าพยานหลักฐานเพียงพอก็ตาม

ดังนั้น แม้จะพนักงานอัยการจะเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำความผิดจริงตามข้อหาที่ตั้ง แต่ก็ไม่ต้องฟ้องคดีในข้อหาดังกล่าวเสมอไป เมื่อได้พิจารณาเหตุตั้งได้กล่าวมาแล้วในข้างต้น หากเห็นว่าการดำเนินคดีอาญาเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น ก็สามารถใช้ดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องคดีได้

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ถึงการมีลักษณะของความเป็นอำนาจเดียวกันของอำนาจการสอบสวนและการฟ้องร้องคดีที่จะส่งผลถึงการตรวจสอบถ่วงดุลกัน ก่อให้เกิดความเป็นภาวะวิสัยในการปฏิบัติหน้าที่ในชั้นเจ้าพนักงาน ซึ่งรวมถึงการตรวจสอบในการการปรับบทกฎหมายในการตั้งข้อหา ซึ่งนอกจากประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law แล้ว ในประเทศใช้ระบบกฎหมาย Common Law อันมีการดำเนินกระบวนการวิธีพิจารณาความอาญาในระบบกล่าวหาที่ถือว่าการฟ้องคดีเป็นอำนาจของประชาชน เช่น ประเทศอังกฤษ ยังมีการให้ความสำคัญในการตรวจสอบถ่วงดุลการปรับบทกฎหมายเข้ากับเรื่องราวที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิดเช่นกัน⁴⁴

⁴⁴ จาก มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. (น. 92), โดย ชาติ ชัยเดชสุริยะ, 2549. กรุงเทพฯ:เดือนตุลา.